

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podání akcionářské žaloby jako zneužití práva a porušení povinnosti korporační loajality

Jako právnická osoba je i obchodní korporace od svého vzniku v mezích právního řádu subjektem práv a povinností, přičemž tyto má jak vůči třetím osobám, tak vůči svým členům, na nichž je z hlediska právní osobnosti nezávislá (jde o oddělené subjekty práva). Stejně tak též členové obchodní korporace mají vůči ní práva a povinnosti, přičemž tento komplex vzájemných práv a povinností je mezi nimi a danou obchodní korporací zprostředkován podílem v dané obchodní korporaci.

Skutečnost, že zdaleka ne vždy existuje tato vzájemnost práv a povinností mezi obchodní korporací a jejím členem v harmonii, je možno demonstrovat na případu, jímž se zabýval Vrchní soud v Praze v řízení vedeném pod spisovou značkou 4 Cmo 194/2023.

V dané věci Vrchní soud v Praze potvrdil rozsudek Krajského soudu v Plzni jako soudu prvního stupně, jenž dal za pravdu akciové společnosti, která se jako žalobce domáhala po svém akcionáři náhrady škody způsobené jí jejím akcionářem. Akcionář měl škodu způsobit podáním akcionářské žaloby na členy představenstva společnosti pro porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

Soudy v dané věci rozhodly, že akcionář má povinnost nahradit společnosti škodu, navzdory skutečnosti, že podání akcionářské žaloby náleží mezi práva akcionáře (resp. tzv. kvalifikovaného akcionáře) akciové společnosti. Důvodem pro tento postup pak dle tvrzení akciové společnosti, jimž daly uvedené soudy za pravdu, bylo porušení povinnosti (korporační) loajality akcionáře vůči společnosti. Jak je však možné, že soudy dovodily porušení povinnosti z postupu akcionáře, jehož obsahem byl přitom výkon jednoho z jeho zákonem stanovených práv?

K povaze korporační loajality

K zodpovězení položené otázky je zapotřebí vyjít z obsahu povinnosti korporační loajality, již měl akcionář podáním žaloby na členy představenstva porušit. Korporační loajalita, zakotvená v § 212 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů („OZ“), je v právní teorii a judikatuře přijímána jako specifická podoba obecné povinnosti každého jednat v právním styku poctivě vyplývající § 6 odst. 1 OZ[1], a je zároveň promítnutím smluvní teorie korporace a rozšířením povinnosti smluvní loajality[2]. Povinnost člena korporace chovat se vůči korporaci čestně a zachovávat její vnitřní řád má jak svou stránku aktivní, tedy povinnost přispívat k naplnění účelu korporace, plnit aktivní povinnosti plynoucí ze zakladatelského právního jednání, tak stránku pasivní, spočívající zejména v povinnosti zdržet se jednání, které korporaci škodí. Lze říci, že kombinací své aktivní a pasivní stránky představuje korporační loajalita minimum toho, co by měl korporaci její člen poskytovat, a maximum toho, co si vůči ní může dovolit.

Přesné mantinely korporační loajality je možno vymezit jen obtížně, neboť její intenzita se mění podle řady faktorů, mezi něž patří například povaha podnikání dané korporace, počet členů a charakter vazeb mezi nimi, či právní forma korporace. Zatímco v osobních obchodních společnostech bývá

korporační loajalita nejintenzivnější, s posílením kapitálové povahy dané obchodní korporace pak její intenzita klesá. I v akciové společnosti, jež je považována za čistou formu kapitálové obchodní společnosti, však nachází korporační loajalita své uplatnění jako forma omezení akcionářů ve výkonu jejich subjektivních práv, spočívající především v zákazu práv zneužít. Z takto vymezeného obsahu korporační loajality vyplývá, že i výkon práva může za určitých okolností představovat její porušení, je-li korporaci ke škodě, zejména představuje-li zneužití příslušného práva.

Právo kvalifikovaného akcionáře[3] podat akcionářskou žalobu, jinak též *actio pro socio* nebo žalobu *ut singuli*, představuje průlom do obecného pravidla, že za obchodní korporaci jednají její orgány (neboť obchodní korporace sama postrádá způsobilost k právním úkonům), když přiznává kvalifikovanému akcionáři právo podat jménem společnosti (tedy nikoliv jménem svým, jako je tomu v případě žaloby na náhradu reflexní újmy) žalobu na člena představenstva, dozorčí rady, správní rady nebo toho, kdo se v takovém postavení *de facto* nachází, či vůči vlivné osobě, pokud společnosti způsobují újmu. Jde o *ultima ratio* prostředek ochrany zejména menšinových akcionářů (resp. kvalifikovaných akcionářů) a společnosti samotné v situacích, kdy orgány společnosti samy nepodnikají příslušné kroky vedoucí k zamezení vzniku újmy (zejm. podání příslušných žalob proti původci újmy).[4]

Je-li tedy akcionářská žaloba prostředkem ochrany společnosti před újmou, může se zdát tím více paradoxní, že by její podání bylo porušení loajality akcionáře vůči společnosti. V čem tedy dle soudů spočívalo překročení práv akcionáře, když jménem společnosti akcionářskou žalobu na ochranu společnosti podal, a jak tímto krokem akciovou společnost poškodil?

Skutkový stav a řízení o akcionářské žalobě

V daném případě mířila akcionářská žaloba vůči členům představenstva společnosti, neboť akcionář měl za to, že smlouva o spolupráci, kterou za společnost uzavřeli s propojenými osobami, byla pro společnost nápadně nevýhodná, jelikož služby, které byly na základě této smlouvy společnosti poskytovány, byly buď vysoce nadceněné nebo rovnou fiktivní, a měli je poskytovat sami členové statutárních orgánů, kteří pro to získali potřebné znalosti z pozice členů statutárních orgánů poskytovatelů těchto služeb. Akcionář nabyl dojmu, že představenstvo se smlouvou o spolupráci snažilo zastříti pravou podstatu finančních transferů.

Akcionář několikrát požadoval na valných hromadách společnosti vysvětlení, která mu byla poskytnuta, přičemž oporou pro ně byly též výroční zprávy, zpráva dozorčí rady a odpovědi statutárního auditora společnosti. Navzdory tomu se akcionář, považuje poskytnutá vysvětlení za nedostatečná, obrátil na dozorčí radu s podnětem, aby podnikla příslušné kroky. Dozorčí rada reagovala sdělením, že na akcionářův podnět přezkoumala výkon působnosti představenstva včetně relevantní smluvní dokumentace, podkladů pro přezkum relevantní řádné účetní závěrky a zprávy nezávislého auditora o jejím ověření, zprávy o vztazích a vysvětlení člena představenstva přizvaného k účasti na zasedání dozorčí rady, a že nezjistila nic, co by naznačovalo, že společnosti danou smlouvou o spolupráci vzniká újma, a že by členové představenstva porušili své fiduciární povinnosti.

Nato akcionář podal proti třem členům představenstva akcionářskou žalobu o náhradu újmy, kterou způsobili společnosti uzavřením a plněním povinností dle uvedené smlouvy o spolupráci, které podle akcionáře představovaly porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Akcionář však se žalobou neuspěl a neuspěl ani v řízení o následném odvolání od rozsudku soudu prvního stupně ani v řízení o odvolání a nakonec ani v řízení o dovolání, které bylo Nejvyšším soudem odmítnuto[5].

Na akcionářskou žalobu reagovala společnost vlastní žalobou, v níž proti akcionáři uplatňovala nárok na náhradu škody, kterou jí způsobil podáním akcionářské žaloby. Soud prvního stupně vyhodnotil podání akcionářské žaloby jako porušení povinnosti korporační loajality, přičemž svůj závěr opřel o

následující vyhodnocení skutkového stavu:

- I. Akcionáře k podání akcionářské žaloby vedla pouze subjektivně vnímaný nedostatek informací o smlouvě o spolupráci, když si přitom mohl zajistit informace další, neboť společnost se poskytnutí informací nebránila a dozorčí rada vyhodnotila jednání členů představenstva na základě relevantních informací jako v souladu s právními předpisy i zájmem společnosti.
- II. Akcionář se mohl informací domoci tím, že je bude dále požadovat, a mohl se obrátit na soud, aby jmenoval znalce k přezkoumání zprávy o vztazích.

Dle závěrů soudu prvního stupně si akcionář musel být vědom, že podání žaloby s sebou nese pro společnost mnohem vyšší náklady než uvedené méně invazivní postupy k ochraně společnosti a akcionářů, jichž akcionář nevyužil. Další nedůvodnou zátěž pro společnost pak dle názoru soudu představovalo odvolání proti prvoinstančnímu rozsudku a následné dovolání, která akcionář podal, ač byly jeho domněnky, na nichž zakládal svá tvrzení, během dokazování soudem prvního stupně vyvráceny.

Toto počínání kvalifikoval soud prvního stupně jako v rozporu se zásadou poctivosti a zákazu zneužití práva a povinností korporační loajality.

Ve stejném duchu posoudil skutkový stav také Vrchní soud v Praze jako soud druhého stupně, když, vycházeje ze skutkového stavu, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, souhlasil, že podání akcionářské žaloby v situaci, kdy akcionář nemá pro svá tvrzení žádný konkrétní důkaz, zatímco všechny informace poskytnuté orgány společnosti hovoří proti těmto tvrzením, bylo porušením korporační loajality, neboť bylo velmi pravděpodobné, že soudní spor za těchto okolností společnost poškodí. Soud zejména akcionáři vytkl, že si sám neopatřil žádné expertní stanovisko na podporu svých tvrzení, když všechny ostatní informace hovořily proti jeho přesvědčení. Podání akcionářské žaloby za těchto okolností označil soud druhého stupně za zcela zbytečné a bez potenciálu být společnosti ku prospěchu. Naopak toto jednání vyhodnotil za motivované snahou působit potíže a za šikanózní výkon práva. S těmito závěry soud druhého stupně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Co z uvedených soudních rozhodnutí vyplývá?

Soudy podané závěry nelze interpretovat tak, že by upíraly akcionáři právo podat akcionářskou žalobu na ochranu svých práv a zájmů společnosti. Soudy však zdůraznily, že akcionářova povinnost zachovávat korporační loajalitu představuje mantinely, jimiž je akcionář vázán při výkonu tohoto práva vázán.

Aby jednal v souladu s touto povinností, měl by člen korporace zejména zvážit, zda lze legitimní zájem korporace či jeho samotného ochránit též jinými, méně invazivními prostředky, než je podání akcionářské žaloby. Dále by měl posoudit, zda má žaloba vzhledem k dostupným informacím šanci na úspěch. Má-li společnost zřízen kontrolní orgán, bude jeho kladné stanovisko vůči činnosti členů představenstva (provedené na základě vyhodnocení informací z relevantních podkladů) představovat pro člena korporace značné zvýšení náročnosti prokazování, že v daném případě je taková žaloba opodstatněná. Zřejmě i v takovém případě zůstává členu korporace, jak soudy v dané věci naznačily, určitý manévrovací prostor pro sehnání podkladů, které by vyvrátily kladné stanovisko dozorčího orgánu a prokazovaly porušení fiduciárních povinností členů statutárního orgánu[6]. Soudy nenaznačily, jaké povahy by měly tyto informace být, nicméně zřejmě by měly mít takovou váhu, aby bylo možné založit na nich důvodné podezření, že členové statutárního orgánu své fiduciární povinnosti porušují. Soudy neuvedly, zda by i takové podklady měly být následně předloženy dozorčímu orgánu, nicméně vzhledem k soudní argumentaci je třeba podniknutí méně invazivních kroků před podáním akcionářské žaloby jen doporučit. Případný odmítavý postoj dozorčího orgánu

může sloužit jako reflexe podezření nebo jako opora pro tvrzení, že členové dozorčího orgánu své povinnosti porušují též, když předkládané podklady opakovaně nesprávně vyhodnocují. Člen korporace, jenž chce jejím jménem žalobu podat, by měl ve světle předešlých právních názorů soudů vycházet z konkrétních zjištění a nikoliv ze subjektivních vjemů.

Lze uzavřít, že soudy v daném případě poskytly určitá vodítka pro určení, zda je vhodné *actio pro socio* podat, aniž by se člen korporace zároveň vystavil riziku, že nakonec sám bude korporací s úspěchem žalován. Je však zároveň zapotřebí poznamenat, že v konkrétních případech mohou být zkoumané hranice mezi podáním žaloby jako využitím a zneužitím práva značně neostré. Ať z pohledu akcionáře či z pohledu managementu nebo kontrolního orgánu je proto v každém případě na místě poradit se o postupu se zkušenými právními profesionály.

JUDr. Petra Budíková
Partner

Mgr. Lukáš Jirásek
Advokátní koncipient

Rödl & Partner

Rödl & Partner

Platnéřská 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 163 111

E-mail: petra.budikova@roedl.com

lukas.jirasek@roedl.com

[1] (HRABÁNEK, Dušan. § 212 [Vztah korporace a člena]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.)

[2] K tomu lze doplnit, že zatímco povinnosti člena vůči korporaci jsou vertikální polohou povinnosti

korporační loajality, z povinnosti smluvní loajality lze dovodit též horizontální polohu povinnosti loajality, tedy povinnost loajálního chování členů korporace vůči sobě navzájem.

[3] Akcionáře, jenž je vlastníkem akcií, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 5 %, 3% či 1% základního kapitálu společnosti, dle jeho celkové výše, srov. § 365 zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

[4] S ohledem na skutečnost, že členové orgánů společnosti svou nečinností v takových případech porušují svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, má úspěšně podaná akcionářská žaloba zároveň difamující účinek vůči těmto osobám.

[5] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.9.2021, č. j. 27 Cdo 532/2021-276.

[6] K tomu srov. soudem druhého stupně zmíněné expertní stanovisko.

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právní aspekty terapie psychedeliky](#)
- [Význam sportovních pravidel při posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy](#)
- [Okamžité zrušení pracovního poměru učiněné z „opatrnosti“ zaměstnavatele ve světle judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Výroční zpráva ÚOOÚ za rok 2025: nové regulační priority v oblasti ochrany osobních údajů](#)
- [Vadné nařízení vlády č. 493/2025 Sb. a dopady fixace limitů drobných oprav na pronajímatele](#)
- [Nařízení PPWR: cesta do pekla dlážděná dobrými úmysly](#)
- [AML - od zákona č. 253/2008 Sb. k AMLR: co konkrétně musí česká povinná osoba změnit do roku 2027](#)
- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)